॥ श्रीः ॥

चौखम्बा सुरभारती ग्रन्थमाला

43

सुरगिरा संवलितो—

व्याकरणशास्त्रस्येतिहासः

लेखकः

डॉ० ब्रह्मानन्द त्रिपाठी

साहित्य-आयुर्वेद-आचार्यः

एम० ए०, पी-एच० डी०, डी० एस-सी० ए-वाइ०

नवीन पाठ्यक्रमानुसार लघु एवं अतिलघु
प्रश्नोत्तर सहित

चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन

वाराणसी

THE
CHAUKHAMBA SURBHARATI GRANTHAMALA
43

VYĀKARAṆAŚASTRETIHĀSAH
(A SHORT HISTORY OF SANSKRIT GRAMMAR)

by
Dr. Brahmananda Tripathi
Sahityacharya, Ayurvedacharya
M. A., Ph. D., D. Sc. Ay.

CHAUKHAMBA SURBHARATI PRAKASHAN
VARANASI

विषय-सूची

विषयः	पृष्ठाङ्काः
प्रथमाऽऽननम्	
मङ्गलाचरणम्	१
व्याकरणशास्त्रम्	,,
संस्कृतभाषायाः प्रारम्भः	२
संस्कृतभाषाया व्यापकता	४
तस्य विकारयन्त्रम्	६
व्याकरणशास्त्रस्य उद्भवः	७
व्याकरणेतिहासस्य केन्द्रविन्दुः-पाणिनिः	९
पाणिनेः पूर्ववर्तिन आचार्याः	,,
व्याकरणशास्त्रस्य प्रवक्ता—ब्रह्मा	१०
द्वितीयः प्रवक्ता—बृहस्पतिः	,,
व्याकरणस्य संस्कर्ता—इन्द्रः	११
प्राक्पाणिनिव्याकरणप्रवक्तारः	,,
अष्टौ शाब्दिकाः	१२
नव शाब्दिकाः	,,
दश-प्रातिशाख्यानां परिचयः	१३
सप्त-वैदिकव्याकरणानि	,,
प्रातिशाख्येषु चर्चिता आचार्याः	,,
पाणिनिपरवर्तिनः षोडश-आचार्याः	१४
अष्टाध्याय्यामनुक्ता-आचार्याः	१५
ऐन्द्रं व्याकरणम्	१६
वायुः, भरद्वाजः	१७
भागुरिः	१८
पौष्करसादिः	१९
चारायणः	२०
काशकृत्स्नः, शन्तनुः, वैयाघ्रपद्यः	२१
माध्यन्दिनिः, रौढिः	२२
शौनकिः, गौतमः, व्याडिः	२३
पाणिनिप्रोक्ता दश आचार्याः	२४
द्वितीयाऽऽननम्	
वैयाकरणः पाणिनिः	३५
पाणिनेर्वंशपरम्परा	३६
पाणिनेः प्रशस्तिः	३८
माहेश्वरसम्प्रदायः	,,
मङ्गलाचरणपरम्परा	३९
अष्टाध्याय्याः पाठकल्पना	४०
पाणिनीयव्याकरणस्य नामानि	,,
पाणिनीयव्याकरणस्य वैशिष्ट्यम्	,,
पाणिनेर्व्याकरणग्रन्थाः	४१
पाणिनिकृतवाङ्मयविभागः	४२
तृतीयाऽऽननम्	
कृष्णचरिते व्याडिः	४४
पाणिनिपरवर्तिव्याकरणम्	,,
अष्टाध्यायीवार्तिककाराः	४५
पाराशरोपपुराणे वार्तिकलक्षणम्	,,
वार्तिककारः कात्यायनः	,,
कात्यायनस्य वार्तिकपाठः	४६
भारद्वाजः, सुनागः, क्रोष्टा,	४७
वाडवः, व्याघ्रभूतिः, वैयाघ्रपद्यः	,,
वार्तिकानां भाष्यकाराः	४७
पतञ्जलिपरवर्तिव्याख्याकाराः	४८
महाभाष्यकारः पतञ्जलिः	,,
महाभाष्यस्योपेक्षा	५०
महाभाष्यस्य टीकाकृदाचार्याः	,,
महाभाष्यप्रदीपस्य टीकाकाराः	५२